

RÈN LUYỆN ĐẠO ĐỨC CÁN BỘ THEO PHONG CÁCH NÊU GƯƠNG HỒ CHÍ MINH

TS PHAN NGỌC YẾN

MAI THỊ CÚC

Trường Chính trị tỉnh Hậu Giang

• **Tóm tắt:** Hồ Chí Minh là Anh hùng giải phóng dân tộc, nhà văn hóa kiệt xuất. Người đã để lại cho dân tộc ta không chỉ là một hệ tư tưởng, văn hóa, đạo đức mà còn là một hệ thống phong cách toàn diện. Trong đó, phong cách nêu gương Hồ Chí Minh là một bộ phận của hệ thống phong cách Hồ Chí Minh, thống nhất hài hòa với tư tưởng và đạo đức của Người. Sinh thời, Người đặc biệt quan tâm đến việc giáo dục cán bộ một cách toàn diện, trong đó, phong cách nêu gương không chỉ góp phần vào việc nâng cao hiệu quả công tác, mà còn là giá trị to lớn, là chuẩn mực đạo đức của người cán bộ, nhất là cán bộ lãnh đạo.

• **Từ khóa:** Phong cách làm việc, nêu gương Hồ Chí Minh, đạo đức người cán bộ, nói đi đôi với làm

1. Nội dung cơ bản của phong cách nêu gương Hồ Chí Minh

Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Nói chung thì các dân tộc phương Đông đều giàu tình cảm, và đối với họ một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền”⁽¹⁾. Phong cách nêu gương của người cán bộ, theo Người, phải được thể hiện trên các phương diện: nêu gương trong các mối quan hệ, nói đi đôi với làm và lấy gương người tốt, việc tốt hàng ngày để giáo dục lẫn nhau.

Thứ nhất, phong cách nêu gương trong các mối quan hệ. Người cán bộ phải làm gương trước tổ chức và Nhân dân trong công việc từ nhỏ đến lớn, thường xuyên khắc phục những hạn chế, khuyết điểm về mọi mặt, phải “cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư”. Sự nêu gương của người cán bộ được thể hiện trong ba mối quan hệ: đối với mình, đối với người và đối với công việc. Đối với mình,

không được tự cao, tự mãn, kiêu ngạo, bởi đó là “căn bệnh” rất nguy hiểm. Nếu cán bộ, đảng viên mắc phải “căn bệnh” này thì dễ dẫn đến mù quáng, thiếu cận, luôn đề cao lợi ích cá nhân, coi thường quần chúng, nhất định sẽ thoái bộ, dừng lại. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Tự mãn, tự túc là co mình lại, không cho mình tiến bộ thêm”⁽²⁾. Vì vậy, người cán bộ phải luôn học tập, cầu tiến bộ; luôn tự kiểm điểm, tự phê bình mình như rửa mặt hàng ngày để phát huy ưu điểm, nhận ra khuyết điểm và kịp thời sửa chữa. Đối với người, phải có thái độ chân thành, khiêm tốn, thật thà, đoàn kết và có tình thương yêu, bao dung, độ lượng. Chủ tịch Hồ Chí Minh thường nhắc nhở cán bộ, đảng viên phải thực hiện tốt điều “Nhân”: “là thật thà thương yêu, hết lòng giúp đỡ đồng chí và đồng bào. Vì thế mà kiên quyết chống lại những người, những việc có hại đến Đảng, đến nhân dân”⁽³⁾. Đối với công việc, cán bộ

cần luôn giữ vững nguyên tắc “Dĩ công vi thượng”, nghĩa là công tư phân minh, để việc công lên trước việc tư, đã nhận việc gì thì không sợ khó, không sợ khổ, tận tâm tận lực hoàn thành tốt; đề cao tinh thần phục vụ Nhân dân, việc gì có lợi cho dân thì phải hết sức làm, việc gì có hại cho dân thì phải hết sức tránh. Người còn giáo dục, nhắc nhở cán bộ, đảng viên phải “chí công vô tư”, nghĩa là phải biết hy sinh lợi ích cá nhân cho lợi ích của Tổ quốc, của Nhân dân và của Đảng.

Người dạy: “Nói miệng, ai cũng nói được. Ta cần phải thực hành. Kháng chiến, kiến quốc, ta phải cần kiệm. Nhưng tự mình phải cần và kiệm trước đã. Trước hết, mình phải làm gương, gắng làm gương trong anh em, và khi đi công tác, gắng làm gương cho dân. Làm gương về cả ba mặt: tinh thần, vật chất và văn hóa”⁽⁴⁾. Để người cán bộ là tấm gương sáng cho quần chúng học tập và noi theo, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặt ra những yêu cầu cao nhưng lại rất sát thực, trong đó yêu cầu quan trọng nhất là không ngừng tự mình rèn luyện, tu dưỡng, tự mình gương mẫu “cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư”.

Thứ hai, nói đi đôi với làm. Với Chủ tịch Hồ Chí Minh, phong cách nêu gương không chỉ là hô khẩu hiệu, không chỉ nói miệng, mà phải thực hiện “nói đi đôi với làm”. Người nhắc nhở các cán bộ, đảng viên: “Trước mặt quần chúng, không phải ta cứ viết lên trán chữ “cộng sản” mà ta được họ yêu mến. Quần chúng chỉ quý mến những người có tư cách, đạo đức. Muốn hướng dẫn nhân dân, mình phải làm mực thước cho người ta bắt chước”⁽⁵⁾.

Theo Người, phong cách nói đi đôi với làm không chỉ là nguyên tắc, phương châm hoạt động, công tác mà còn là biểu hiện cụ thể của việc quán triệt sâu sắc nguyên tắc thống nhất giữa lý luận với thực tiễn, giữa suy nghĩ và hành động, giữa tư tưởng đạo đức và hành vi đạo đức của mỗi cán bộ, được thể hiện như sau: *Một là*, nói đi đôi với làm phải đúng chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước. Cán bộ, đảng viên phải nắm vững đường lối cách mạng của Đảng trong toàn bộ tiến trình cách mạng và được cụ thể hóa trong từng giai đoạn khác nhau để thực hiện, tuyên truyền, giáo dục, vận động Nhân dân làm cho đúng. Rèn luyện bản lĩnh vững vàng để có niềm tin

vào mục tiêu lý tưởng cách mạng của Đảng, dù trải qua những tình huống phức tạp, trước những bước ngoặt hiểm nghèo vẫn luôn trung thành với Đảng, với sự nghiệp cách mạng, bảo vệ nền độc lập dân tộc và xây dựng xã hội tự do, hạnh phúc cho Nhân dân. Để nói đúng quan điểm, đường lối của Đảng, cán bộ, đảng viên phải nghiêm túc nghiên cứu, học tập lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin. *Hai là*, nói đi đôi với làm, không được “nói một đằng, làm một nẻo”. Không được nói nhiều làm ít hoặc nói mà không làm. Để chống việc “nói một đằng, làm một nẻo”, mỗi cán bộ, đảng viên cần xác định rõ trách nhiệm của mình. Khi nói phải gắn với những công việc, nhiệm vụ cụ thể, không chung chung, đại khái, nghe thì hay, nhưng không biết thực hiện từ đâu, thực hiện thế nào. Cán bộ phải đi sâu, đi sát, kiểm tra đôn đốc kết quả của việc thực hiện những công việc đã đề ra, không làm theo lối quan liêu. *Ba là*, nói đi đôi với làm, không nói suông, nói mà không làm. “Làm” ở đây chính là hành động, là hoạt động thực tiễn, là tổ chức thực hiện. Đối với cán bộ, đảng viên “cần phải óc nghĩ, mắt trông, tai nghe, chân đi, miệng nói, tay làm. Chứ không phải chỉ nói suông, chỉ ngồi viết mệnh lệnh. Họ phải thật thà nhúng tay vào việc”⁽⁶⁾. Đối với cán bộ, đảng viên, sự thống nhất chặt chẽ giữa nói và làm cần đạt tới sự nhất quán trong công việc và trong đời sống riêng giữa đạo đức người lãnh đạo và đạo đức đời thường. Địa vị càng cao, uy tín càng lớn, người cán bộ càng phải ra sức hoàn thiện về đạo đức, thống nhất giữa nói và làm. Cả cuộc đời hoạt động cách mạng đầy gian khổ hy sinh của Chủ tịch Hồ Chí Minh là sự thống nhất trọn vẹn giữa nhận thức và hành động, giữa nói và làm. Suốt đời, Người nêu tấm gương tốt đúng như những điều dạy cán bộ, đảng viên và nhân dân về phẩm chất đạo đức cách mạng. Từ thực tiễn cuộc đời hoạt động cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Có thể khẳng định sự thống nhất giữa lời nói và việc làm là nguyên tắc và tấm gương thực hành đạo đức cao đẹp của Người.

Thứ ba, lấy gương người tốt, việc tốt hàng ngày để giáo dục lẫn nhau. Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “Lấy gương người tốt, việc tốt để hàng ngày giáo dục lẫn nhau là một trong những cách tốt nhất để xây dựng Đảng, xây

dựng các tổ chức cách mạng, xây dựng con người mới, cuộc sống mới"⁽⁷⁾. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, để phong cách nêu gương đạt hiệu quả thực sự thì người cán bộ đứng đầu phải tiên phong thực hành trước. Trong tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, Người khẳng định: Đảng viên đi trước, làng nước theo sau. Đây vừa là lời nhắc nhở, vừa là lời chỉ bảo ân cần của Người đối với cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu phải thực sự nêu gương trong cuộc sống hằng ngày và công tác, người cán bộ, đảng viên chẳng những phải có trách nhiệm tự tu dưỡng để trở thành con người có đời tư trong sáng, mà còn phải là tấm gương để Nhân dân nhìn vào đó làm những điều đúng, điều tốt, chống lại thói hư, tật xấu. Trong gia đình, cha mẹ là tấm gương cho các con, anh chị là tấm gương cho các em; trong nhà trường, thầy giáo, cô giáo là tấm gương cho học trò, trong cơ quan, tổ chức thì cán bộ lãnh đạo là tấm gương cho cấp dưới, cho quần chúng, người này có thể nêu gương cho người khác. Muốn tiến hành tốt các nội dung nêu gương, thì cán bộ, đảng viên phải luôn thực hiện "nói đi đôi với làm". Đây là nguyên tắc trước hết của sự nêu gương, chỉ có nhất quán giữa nói và làm thì người cán bộ, đảng viên mới giành được lòng tin của quần chúng. Nếu người cán bộ, đảng viên nói nhiều làm ít, nói mà không làm, hoặc "nói một đằng, làm một nẻo", thì nhất định sẽ mất uy tín trước tập thể, trước quần chúng, vai trò của sự nêu gương sẽ không thể phát huy được. Khi giáo dục cán bộ làm công tác dân vận, Người đã nhấn mạnh: "Tuyên truyền phải miệng nói tay làm, phải tuyền hoàn cảnh mà tổ chức giúp đỡ nhân dân thực sự, không phải chỉ dân vận bằng diễn thuyết. Muốn vậy cán bộ phải làm gương mẫu"⁽⁸⁾.

Phong cách nêu gương của Chủ tịch Hồ Chí Minh là để mọi người "bắt chước", "làm theo" sự mực thước. Bản chất của nêu gương xuất phát từ vai trò, trách nhiệm của người cán bộ, đảng viên trước Nhân dân, của người đứng đầu trước cấp dưới và là công việc tự giác, thường xuyên của người cán bộ, đảng viên, người đứng đầu, đó cũng là niềm vinh dự và lòng tự trọng của người cán bộ cách mạng, chứ không phải là sự "thể hiện" để bắt mọi người noi gương.

2. Phong cách nêu gương đối với việc rèn luyện đạo đức cán bộ hiện nay

Phong cách nêu gương của Chủ tịch Hồ Chí Minh là sự thống nhất chặt chẽ giữa nói và làm, giữa giáo dục đạo đức và nêu gương đạo đức, là sự nhất quán giữa công việc và đời tư, giữa đạo đức vĩ nhân và đạo đức đời thường. Phong cách nêu gương Chủ tịch Hồ Chí Minh là tấm gương mẫu mực cho cán bộ, đảng viên và Nhân dân học tập và noi theo, là nguồn sáng soi rọi vào tâm hồn mỗi con người Việt Nam, hướng mọi người đến chân, thiện, mỹ. Đặc biệt là trong giai đoạn đất nước ta đang xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, bên cạnh những yếu tố tích cực còn có những yếu tố tiêu cực ảnh hưởng đến đạo đức, phẩm chất nhân cách của người cán bộ.

Một là, học tập phong cách nêu gương Hồ Chí Minh giúp người cán bộ luôn thực hiện "nói đi đôi với làm". Việc kết hợp giữa lời nói với việc làm của người cán bộ phải được vận dụng một cách sáng tạo vào điều kiện, hoàn cảnh cụ thể. Không bao giờ được tuyệt đối hóa một mặt nào cả. Nếu tuyệt đối hóa lời nói, xem nhẹ việc làm sẽ dẫn tới bệnh nói suông; ngược lại, nếu tuyệt đối hóa việc làm mà không tuyên truyền, giáo dục những gương người tốt, việc tốt thì không thể phát huy được tác dụng của việc làm tốt. Sự thống nhất giữa lời nói với việc làm là phong cách làm việc đầy sức thuyết phục của người cán bộ, bảo đảm cho họ có được sự tin nhiệm cao trước tập thể và quần chúng vì "Lời nói và việc làm của đảng viên rất quan hệ đến sự nghiệp cách mạng, vì nó ảnh hưởng lớn đến quần chúng"⁽⁹⁾. Người cán bộ muốn tuyên truyền, tập hợp được cấp dưới thì tự mình phải miệng nói tay làm, làm gương cho người khác. Đối với Nhân dân không thể lý luận suông, chính trị suông, Nhân dân cần trông thấy những lợi ích thiết thực từ những tấm gương sáng, những việc làm thiết thực của người cán bộ.

Hai là, học tập phong cách nêu gương Hồ Chí Minh giúp người cán bộ thường xuyên tự phê bình và phê bình. Chủ tịch Hồ Chí Minh quan niệm trong sinh hoạt và trong công tác của người cán bộ, ai cũng có ưu điểm và

khuyết điểm, cái hay và cái dở, cái thiện và cái ác, cái tiến bộ và cái lạc hậu. Vì vậy phải biết động viên, khuyến khích cán bộ, làm cho phần tốt có điều kiện phát huy nảy nở và làm cho những thói hư, tật xấu mất dần đi. Chỉ có thực hiện tốt tự phê bình và phê bình thì mỗi cán bộ, đảng viên mới nhận rõ: ta và địch, cái ưu và cái khuyết, cái đúng và cái sai, cái tốt và cái xấu.

Để làm tốt công việc tự phê bình, mỗi cán bộ cần có thái độ thành khẩn, phải trung thực và kiên quyết, xuất phát từ cái tâm trong sáng của mỗi người, phải thật thà, không che giấu khuyết điểm của mình. Muốn phê bình cho đúng, trước hết phải xác định đúng mục đích và đối tượng phê bình, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy: “Mục đích phê bình cốt để giúp nhau sửa chữa, giúp nhau tiến bộ. Cốt để sửa đổi cách làm việc cho tốt hơn, đúng hơn. Cốt đoàn kết và thống nhất nội bộ”⁽¹⁰⁾. Cách phê bình phải thành thật, giàu lòng nhân ái, khách quan. Thái độ phê bình phải có văn hóa, mang tính xây dựng. Phê bình mình cũng như phê bình người khác không phải để công kích, nói xấu và bôi nhọ danh dự nhau. Phê bình việc làm chứ không phải phê bình người, những việc làm sai trái, những suy nghĩ lệch lạc, sai lầm, khuyết điểm dù là của cá nhân hay tổ chức, dù là đảng viên bình thường hay là cán bộ lãnh đạo đều phải phê bình một cách kiên quyết. Người bị phê bình thì phải vui lòng tiếp nhận những nhận xét để sửa đổi, không nên vì bị phê bình mà nản chí hoặc oán ghét. Đối với cơ quan lãnh đạo và đảng viên giữ cương vị lãnh đạo, phải hết sức gương mẫu trong việc thực hiện tự phê bình và phê bình, phải có phương pháp, tuyệt đối không được “phùng mang trợn mắt” làm thui chột tinh thần của đảng viên, quần chúng nhân dân trong đấu tranh phê bình, tự phê bình.

Ba là, học tập phong cách nêu gương Hồ Chí Minh giúp người cán bộ không ngừng nâng cao ý thức tự giác giáo dục, rèn luyện đạo đức cách mạng. Phong cách nêu gương Hồ Chí Minh giúp mỗi cán bộ hàng ngày tự xem xét lại mình, xem cái gì đúng, cái gì sai, nguyên nhân vì đâu và suy nghĩ, tìm cách sửa chữa để làm việc tốt hơn, sống đẹp hơn, để

được Nhân dân tin tưởng, Người nói: “Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân. Vì muốn giải phóng cho dân tộc, giải phóng cho loài người là một công việc to tát, mà tự mình không có đạo đức, không có căn bản, tự mình đã hủ hóa, xấu xa thì còn làm nổi việc gì?”⁽¹¹⁾. Để đạt tới chuẩn mực đạo đức, mỗi cán bộ, đảng viên cần nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân, tiên phong gương mẫu thực hành cần, kiệm, liêm, chính, kiên quyết đấu tranh với tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí; thực hiện phương châm “đảng viên đi trước, làng nước theo sau”, là người “miệng nói, tay làm” - thống nhất lời nói với việc làm. Trong phong cách làm việc và phong cách sinh hoạt, người cán bộ phải giản dị, hòa đồng với quần chúng, không cho phép mình hưởng điều gì có tính chất đặc quyền, đặc lợi”. Đặc biệt, mỗi cán bộ cần tích cực quán triệt thực hiện Nghị quyết số 04-NQ/TW ngày 30-10-2016 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng về “Tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ” gắn với thực hiện Chỉ thị 05-CT/TW, ngày 15-5-2016 của Bộ Chính trị về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”.

Từ thực tiễn hoạt động cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu một tấm gương sáng ngời về phong cách nêu gương, trong đó, điều nổi bật và dễ nhận thấy nhất là sự nhất quán giữa lời nói và việc làm, giữa giáo dục đạo đức và thực hành đạo đức. Phong cách nêu gương Hồ Chí Minh đã làm nên chuỗi giá trị mang tính nhất quán, có ý nghĩa to lớn đối với việc rèn luyện đạo đức của người cán bộ cách mạng trong giai đoạn hiện nay ■

⁽¹⁾ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 1, tr.284.

^{(2), (3), (10), (11)} Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, tập 5, tr.90, 291, 272, 292-293.

⁽⁴⁾ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, tập 4, tr.171.

^{(5), (6)} Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, tập 6, tr.16, 234.

⁽⁷⁾ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, tập 15, tr.672.

⁽⁸⁾ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, tập 7, tr.219.

⁽⁹⁾ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, tập 11, tr.606.